

DOI 10.26886/2520-7474.2(40)2020.4

UDC: 159.923:[355.237.082:379.8]

**PERSONAL QUALITIES OF FUTURE OFFICERS AND THE
ORGANIZATION OF FREE TIME BY THEM**

M. Tsymbol, graduate student

<https://orcid.org/0000-0001-6399-5947>

mishava1105@ukr.net

State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after KD Ushinsky" Ministry of education and science of Ukraine, Ukraine, Odessa

Leisure organization is an integral part of the moral and psychological support for the training and use of the Armed Forces. Psychological features of leisure time of cadets have not been sufficiently studied in the space of senior youth age and in connection with the chosen profession.

The purpose of our article was the influence of personal qualities on the organization of leisure of cadets. Empirical methods: role model test by Kelly D. O., 16 RF- personal questionnaire by Kettel R. B. Method of selection of factors: principal component method. Rotation method: varimax with Kaiser normalization. The data obtained were interpreted. Five factors have been identified. The first factor is the most pronounced, it has been called "mind and conscience when using free time". The difference in the semantic constructs of personality depending on the level of organization of free time by cadets is considered.

Key words: leisure, cadets, semantic constructs, the age of older youth, the profession of a military man, factor analysis.

Цимбал М. Р. Особистісні якості майбутнього офіцера і організація ними свого вільного часу / Державний заклад

«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Україна, Одеса.

Організація дозвілля являється невід'ємною частиною морально-психологічного забезпечення підготовки та використання Збройних Сил. Психологічні особливості дозвілля курсантів недостатньо вивчені в просторі старшого юнацького віку та у зв'язку з обраною професією. Метою нашої статті було вивчення впливу особистих якостей на організацію дозвілля курсантів. Емпіричні методи: рольова модель Келлі Д. О., 16 RF- особиста анкета Кеттеля Р. Б. Були визначені п'ять факторів. Перший фактор являється найбільш вираженим, його називають «розумом і совістю при використанні вільного часу». Розглянуто відмінність семантичних конструктів особистості в залежності від рівня організації вільного часу курсантами.

Ключові слова: дозвілля, курсанти, смислові конструкти, вік старшої юності, професія військовослужбовця, факторний аналіз.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження вільного часу особистісного майбутнього офіцера обумовлюється соціальним значенням благополучного розвитку представників цієї професії як для суспільства, так і для них самих. Країна в умовах збройного конфлікту, що продовжується, має турбуватися про ресурс вільного часу тих, на кого покладені головні тяготи подолання збройного конфлікту. Організація вільного часу входить складовою частиною в морально-психологічне забезпечення підготовки та застосування Збройних Сил. Разом з цим, вміння організувати свій вільний час для повноцінної реалізації його функцій є складним. Сприяння розвитку цього вміння розглядається нами як важливе завдання, раніше не достатньо вирішене в психологічній науці і якому недостатньо приділяється увага

в практичному аспекті, особливо в просторі юнацького віку і у зв'язку з обраною професією.

Проблема вільного часу майбутніх офіцерів пов'язана з необхідністю особистісного зростання і здорового способу життя майбутніх офіцерів [6] і після участі у бойових діях [1]. Випускники вищих військових навчальних закладів, що показують високий рівень підготовки на міжнародних навчаннях, у боях за недоторканість кордонів нашої держави, мають продемонструвати і свій культурний відпочинок, як то вимагає їх гідний статус збройної еліти України.

Проблема вільного часу є складовою благополуччя людини [4] і розглядається у різних галузях суспільних знань (філософії, педагогіці, соціології та ін.). В соціальній психології (Зімбардо Ф. Д., (Келлі Д. О., Ярошевский М. М. [7,8,9]). Але проблема впливу якостей особистості на організацію вільного часу у просторі життєвих смислів особистості майбутнього офіцера залишилася невирішеною.

Метою нашої статті став вплив особистісних якостей на організацію вільного часу курсантів.

Об'єктом дослідження є психологічні особливості самоорганізації курсантами свого вільного часу. Предметом дослідження - вплив особистісних якостей на організацію вільного часу курсантами.

Завданнями стали: 1. Виявити теоретичні основи дослідження вільного часу та дозвілєвої діяльності курсантів. 2. Виявити вплив якостей особистості майбутніх офіцерів на організацію їх вільного часу. 3. Виявити різницю в конструктах смислової сфери курсантів з різним рівнем організації вільного часу.

Методологічною основою стали філософські уявлення про людину Сковороди Г. С.; спеціально-психологічною основою - діяльнісно-особистісний (Рубінштейн С. Л., Виготський Л. С.) та суб'єктний підходи (Костюк Г. С.); теоретичні здобутки Титаренко Т. М. відносно

поглядів на життєвий шлях особистості та її юність, здобутки Осьодло В. І. у відношенні становлення особистості військового професіонала. Для досліджень такого спрямування важливими є досягнення Беха І. Д. з його поглядами на значущості виховання в житті особистості і ролі у цьому процесі вільно обраної діяльності в незайманий роботою час, психологічні пошуки і здобутки Рибалки В. В. відносно честі і гідності особистості. Важливими стали також спеціальні дослідження вільного часу і дозвілєвої діяльності (Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В., Олійник О. О. [3,5]) і дослідження психології юнацького віку у зв'язку з обраною професією [2].

Методами дослідження стали: теоретичні (аналіз літератури), емперичні (тест рольових конструктів Келлі Д. О., 16 RF- особистісний опитувальник Кеттела Р. Б., математичні: факторний аналіз, обчислений за допомогою російськомовної версії програми SPSS 26.0.

Емпірична база дослідження: курсанти Військової академії (м.Одеса) у віці 17-25 років. Загальна кількість склала 120 осіб.

Вперше виявлені специфічні прояви активності суб`єкта у впливі їх особистісних рис з різними рівнями самоорганізації ними свого вільного часу відповідно смислової сфери особистості.

Юнацький вік у соціальній ситуації отримання вищої освіти є найбільш адекватним для проведення дослідження психологічних особливостей організації майбутніми офіцерами свого вільного часу, тому що даний етап є пов'язаним з активним становленням людини як суб`єкта.

Перший фактор названий нами як «розумність і совісливість при використанні вільного часу», що характерно для високої нормативності поведінки. В цей фактор увійшли схильність проводити час відповідно встановленим нормативам у суспільстві (0,878), емоційність (0,776) у використанні вільного часу, самоконтроль (0,668), жорсткість (0,504)

(що відповідно Кеттелу може трактуватись як «розсудлиість, логічність, раціональність») і практичність (0,488), що свідчить про орієнтацію особистості на ретельне його планування.

Другий фактор свідчить про значущість у цьому віці спілкування з іншими, в соціальній ситуації підготовки до самостійної професійної діяльності у лавах Збройних Сил України – спільної діяльності з товаришами з навчання у військовому підрозділі з характерними для цього особливостями життя. Тому цей фактор був названий нами «спільність у спілкуванні» і в нього увійшли такі якості як конформізм (0,847) та довірливість (0,610). Цілком слушно, що прийняття стандартів у поведінці (відповідно Уставу), безапеляційне визнання існуючого стану речей, законів, норм, правил, єдиноначалля командира поряд з довірою є органічною ознакою згуртованого військового колективу, що діє на основі прийнятих усіма ідеї захисту територіальної цілісності і недоторканості рідної країни.

Третій фактор виявив найбільшу значущість консерватизму (0,770) як якості, що спирається на ідею традиції та спадкоємність у житті. Тому цей фактор отримав відповідну назву «консерватизм», і в нього увійшли спокій (0,603), та «боязкість» (0,490), яка розуміється нами як обережність, що пов'язана з певною окремішністю і навіть певною замкнутістю способу життя професії військовослужбовця з характерною для нього культурою.

Четвертий фактор «прямолінійність» (0,769) увібрав у себе «розслабленість» яка відповідно трактовці Кеттела Р. Б. може розглядатися як незворушність (0,759), іноді внаслідок спокою і невисокої мотивації, в цей фактор увійшло також самовираження (0,528).

П'ятий фактор «стриманість» (0,789) отримав відповідну назву і в нього увійшла така якість як «підкореність» (0,613), яка відповідно Кетеллу Р. Б. може бути розглянута як вираз тактовності і скромності.

Серед конструктів молоді з високим рівнем організації свого вільного часу є конструкти активно-перетворювального змісту. З високим рівнем громадянськості пов'язані конструкти, зокрема “активний”, “творчий”, “прагне до справедливості” “прагне досконалості” тощо.

У осіб з низьким рівнем організації вільного часу конструкти мають неактивний, більш оцінювальний характер “цікавий мені”, “добрі”, “розважаються” «відпочивають».

У порівняльному аналізі конструктів курсантів, що організовують свій вільний час наповнено, на різних рівнях, у зв'язку з підвищенням рівня організації вільного часу також виявлено збільшення конструктів, що характеризують людину як активного діяча, і зменшення конструктів, що характеризують людину як таку, що пасивно спостерігає за ситуацією.

Курсанти з високим рівнем організації вільного часу активно використовують ситуацію часу теперішнього і конструктивно створюють її для себе. Вони знаходять можливості розвитку своїх здібностей і зв'язків з досягненням перспективних цілей, не відкладають здійснення намірів на потім, а йдуть до цієї здійсненності шляхом поступових підготовчих зусиль до справжньої організації вільного часу, коли він повністю відповідає покладеним на нього функціям відновлення, відпочинку, особистісного розвитку і врешті-решт, задоволеності власним існуванням в житті і обраній професії.

Висновки.

Таким чином, вільний час курсанта поєднаний з високим рівнем суб`єктності, що характеризується особливостями смислової сфери особистості та її особистісними якостями.

Діяльність курсанта з організації власного вільного часу підкорена особистісному впливу його як суб`єкта. В цьому процесі домінантною виступає сфера смислів людини і її особистісні якості.

Самоорганізація вільного часу курсантами тяжіє до традиційної, унормованої стереотипами і традиціями. У цьому процесі важливо сприяння курсантам в розвитку лідерських якостей у культурному організації дозвілля. Розвиток знань курсантів відповідно можливостей самоорганізації власного дозвілля і успішної практики такої організації їхніми товаришами сприяє цьому процесу.

З одної сторони, стан справ є задовільним, іншої – бажано, щоб у період переходу до утворення нової традиційності армії національної Української держави, яка входить на рівних в співдружність кращих армій світу, організація вільного часу була на відповідному рівні. Результати даного дослідження можуть бути застосовані при організації роботи з морально-психологічного забезпечення діяльності військових навчальних підрозділів. Тому перспективним продовженням нашої роботи є створення структурованого проекту сприяння самоорганізації вільного часу курсантами з урахуванням їх психологічних особливостей.

Література:

1. Актуальні проблеми психології вищої військової школи, навчальний посібник, Л.А. Снігур, О.П. Розмазнін, В.В. Луханін, О.В. Булгакова. (2019). Херсон, ОЛДІ-ПЛЮС, 188 с.

2. Гріньова О.М. (2017). Психологічні особливості становлення етнічної ідентичності особистості пізнього юнацького віку, О.М. Гріньова, Психологія: реальність і перспективи. №9. С. 35-41.
3. Олійник О. (2017). Теоретичні основи культурнодозвіллевої діяльності студентської молоді, Олійник Олена, Соціальна робота і соціальна освіта. № 3. С. 136-145.
4. Концепція Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2016-2020 роки. [Електронний ресурс]. Режим доступа: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2015-%D1%80#n9>.
5. Культурно-дозвіллева сфера України: динаміка змін та перетворень: монографія, (2003). Ю.М. Ключко, В.Д. Ковтун, Л.О. Троєльнікова, Н.М. Цимбалюк. Київ, МКМУ. С. 56-114.
6. Дончак А.М. (2012). Психологічні чинники особистісного становлення майбутнього офіцера у військовому інституті: дисертація кандидата психологічних наук: 19.00.07 / Дончак Андрій Михайлович. Одеса, ВІОНПУ, 20 с.
7. Ярошенко Н.Н. (2011). Цінності досуга в контексте цивілізаційного розвитку, Н.Н. Ярошенко, Вестник МГУ. № 6, С. 66-75.
8. Kelly, J. (2019). *Leisure Identities and Interactions* Publisher name. Routledge library editions. Leisure studies, 214. [in English].
9. Zimbardo, F. (2016). *Man Interrupted: Why Young Men Are Struggling and What We Can Do About It*. Publisher name. Conari Press, 344. [in English].
10. Rojek, C. (2010). *Leisure and Life politic*. Publisher name. Leisure sciens. V.23, 43-47. [in English].

References:

1. Snihur L.A., Rozmaznin O.P., Lukhanin V.V., Bulhakova O.V. (2019). *Aktual'ni problemy psykholohii vyschoi vijs'kovoї shkoly [Topical problems*

of psychology of higher military school]. Kherson, OLDI-PLYuS, 188 p. [in Ukrainian].

2. Hrin'ova O.M. (2017). Psykholohichni osoblyvosti stanovlennia etnichnoi identychnosti osobystosti pizn'oho iunats'koho viku [Psychological peculiarities of the development of ethnic identity of a late adolescent] *Psykhohohiia: real'nist' i perspektyvy: zb. nauk. prats' [Psychology: Reality and Perspectives: Coll. Sciences. wash]*. Rivne, , pp. 35–41. [in Ukrainian].

3. Olijnyk O.B. (2017) Teoretychni osnovy kul'turnodozvillievoi diial'nosti students'koi molodi [Theoretical bases of cultural and leisure activities of student youth] *Sotsial'na robota i sotsial'na osvita [Social work and social education]*, Kharkiv: №3, pp. 136-145. [in Ukrainian].

4. Kontsepsiia Derzhavnoi tsil'ovoi sotsial'noi prohramy “Molod' Ukrainy” na 2016-2020 [Concept of the State Target Social Program “Youth of Ukraine” for 2016-2020]. (n.d.). < <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2015-%D1%80#n9> > [in Ukrainian].

5. Kliuchko Y.M., Kovtun V.D., Troiel'nikova L.O., Tsymbaliuk N.M. (2003) *Kul'turno-dozvillieva sfera Ukrainy: dynamika zmin ta peretvoren'* [Leisure sphere of Ukraine: dynamics of changes and transformations]. Kyiv: *Monohrafiia*, pp. 56-114. [in Ukrainian].

6. Donchak A.M. (2012). Psykholohichni chynnyky osobystisnoho stanovlennia majbutn'oho ofitsera u vijs'kovomu [Psychological factors of personal development of the future officer in the military] *Dysetatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia kandydata psykholohichnykh nauk [Dissertation for the degree of Candidate of Psychological Sciences]*. Odesa, 20 p. [in Ukrainian].

7. Yaroshenko N.N. (2011). Tsennosty dosuha v kontekste tsyvylyzatsyonnoho razvytyia [The values of leisure in the context of

civilizational development]. *Vestnyk – Messenger*. MHUKY, 6, 66-75. [in Russian].

8. Kelly, J. (2019) *Leisure Identities and Interactions* Publisher name.. Routledge library editions. Leisure studies, 214. [in English].

9. Zimbardo, F. (2016). *Man Interrupted: Why Young Men Are Struggling and What We Can Do About It*. Publisher name. Conari Press, 344. [in English].

10. Rojek, C. (2010). Article title. *Leisure and Life politic*. Publisher name. Leisure sciens. V.23, 43-47. [in English].